

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังพัฒนาประเทศในด้านอุตสาหกรรม มีการอพยพแรงงานจากต่างจังหวัดเข้าสู่เมือง สตรีต้องออกทำงานนอกบ้านมากขึ้น เด็ก และผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ทำให้ขาดความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนขาดวุฒิภาวะ และประสบการณ์ชีวิต ตลอดจนการดำรงชีพอย่างถูกต้อง ทำให้มีการตัดสินใจแก้ปัญหาโดยใช้ยาเสพติด กลุ่มผู้ใช้แรงงานก็ใช้ยาหรือสารที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทมากขึ้น เพื่อช่วยในการประกอบอาชีพ จึงทำให้มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างกว้างขวาง

จากการสำรวจการแพร่ระบาดของยาเสพติด ยาเสพติดที่แพร่ระบาดมีด้วยกันหลายชนิด เช่น เฮโรอีน กัญชา สารระเหย และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ซึ่งในด้านการบำบัดรักษายาเสพติดที่ถือว่าเป็นปัญหาหลัก ได้แก่ เฮโรอีน มึน กัญชา และสารระเหย จากข้อมูลผู้ติดยาเสพติดที่สมัครใจเข้ารับการรักษา ปี พ.ศ. 2533-2536 พบว่า มีจำนวน 100,000 คน จำนวนผู้ติดยาเสพติดรายใหม่ โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 2,000 คน/เดือน (ป.ป.ส., 2537) และจากการสำรวจของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ปี 2536 พบว่า มีผู้ติดยาเสพติดทั่วประเทศ จำนวน 1,227,243 ราย และที่พบมากที่สุด คือ การเสพยาสารระเหย จำนวน 410,697 ราย รองลงมาคือ กัญชา 320,095 ราย ฮาม้า 221,841 ราย เฮโรอีน 209,852 ราย และมึน 64,758 ราย ตามลำดับ สำหรับกรุงเทพมหานคร พบผู้เสพยาเฮโรอีนมากที่สุด จำนวน 46,258 ราย รองลงมาคือ ฮาม้า จำนวน 34,828 ราย กัญชา จำนวน 16,695 ราย สารระเหย 13,529 ราย และมึน จำนวน 2,425 ราย ตามลำดับ (สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย, 2538)

สำหรับการแพร่ระบาดในสถานศึกษา จากการสำรวจพบว่า นักเรียนใช้ยาเสพติด จำนวน 20,309 คน ซึ่งเป็นนักเรียนระดับอาชีวศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ตลอดจนระดับประถมศึกษา ประเภทของยาเสพติดที่ใช้ ได้แก่ เหล้า-บุหรี่, สารระเหย, ฮาม่า กัญชา เฮโรอีน ตามลำดับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538)

การที่เยาวชน นักเรียน นักศึกษาคิดยาเสพติดย่อมก่อให้เกิดการสูญเสียแก่ประเทศชาติอย่างใหญ่หลวง เพราะยาเสพติดให้โทษแก่ผู้เสพทั้งทางร่างกายและจิตใจ กล่าวคือ ทำลายสุขภาพให้ทรุดโทรม สรรพภาพทางจิตเสื่อม อารมณ์ไม่ปกติ ไม่สามารถเล่าเรียนหรือประกอบอาชีพได้ ก่อให้เกิดอุบัติเหตุ และปัญหาอาชญากรรม ตลอดจนสูญเสียเศรษฐกิจในการป้องกันปราบปราม และบำบัดรักษา และผลที่ต่อเนื่องตามมาคือ ทำให้สูญเสียทรัพยากรบุคคลที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

สาเหตุของการใช้ยาเสพติดในสถานศึกษา มีสาเหตุอันเป็นปัจจัยส่งเสริมและเกื้อหนุนการใช้อุปกรณ์หลายประการ นับตั้งแต่สาเหตุจากตัวนักเรียน นักศึกษาเอง ได้แก่ ความอหังการ อหังการ เพื่อนชวน ต้องการเข้ากลุ่มเพื่อนต้องการเลียนแบบ มีเวลาว่างที่จะมีร่วมกันมากเกินไป ตลอดจนขาดการเหลียวแลเอาใจใส่ ซาดความรัก ความอบอุ่นจากครอบครัว เป็นต้น ส่วนสาเหตุอันเนื่องมาจากบิดา มารดา และผู้ปกครอง เช่น ครอบครัวแตกแยก ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจของครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ ส่วนองค์ประกอบภายในโรงเรียนที่มีส่วนเอื้อต่อการใช้ยาเสพติดของนักเรียน เช่น สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนไม่ดี ขนาดโรงเรียนใหญ่โตเกินกว่าที่จะควบคุมได้ ผู้บริหาร ครู และอาจารย์ในโรงเรียนไม่มีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของปัญหาเสพติด และเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีแก่นักเรียน ตลอดจนมีขบวนการค้ายาเสพติดในโรงเรียนโดยนักเรียนด้วยตนเอง

นักเรียนประถมศึกษา เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ เนื่องจากปรากฏว่าเด็กที่ยังไม่ย่างเข้าสู่วัยรุ่นได้เริ่มมีการสูบบุหรี่ และเสพยาสุรากันแล้ว (เสวิน ปุณณหิตานนท์, 2518) นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ใช้ยากระตุ้นประสาทมีจำนวนสูงขึ้น (กรมฝึกหัดครู, 2533) และจากการสำรวจโรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า มีการแพร่ระบาดของสารระเหยในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 (สำนักการศึกษา, 2536) ดังนั้น การป้องกันฮาเซพติดแก่นักเรียนวัยประถมศึกษาจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นนักเรียนที่อยู่ในวัยใกล้เคียงกับวัยรุ่น เป็นวัยที่ง่ายต่อการหล่อหลอมความรู้สึนึกคิด ทักษะคติ ตลอดจนพัฒนาการต่าง ๆ ทั้งยังเป็นวัยที่ง่ายต่อการอบรม ปลูกฝัง และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งด้านความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติที่ถูกต้อง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีนัยคงถาวร และมีประโยชน์ต่อการป้องกันปัญหาในระยะยาว เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดหันไปทดลองใช้ยาเสพติดในช่วงที่เข้าสู่วัยรุ่น (Polich et al, 1984 อ้างถึงใน วิสา พานิชัตตรา, 2538)

สำหรับในกรุงเทพมหานคร โรงเรียนประถมศึกษามีตั้งอยู่ในเขตที่เสี่ยงต่อฮาเซพติด และมีการแพร่ระบาดได้ง่าย เนื่องจากเป็นเขตที่เป็นศูนย์กลางความเจริญในทุกด้าน เช่น อุตสาหกรรม ธุรกิจการค้า การคมนาคม และการท่องเที่ยว ฯลฯ สภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนจำนวนมากไม่สามารถปรับวิถีการดำเนินชีวิตให้กับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้ไปพึ่งฮาเซพติด ด้วยเหตุนี้โรงเรียนจำเป็นต้องวางแผนในการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งเสพติดในโรงเรียนไว้ล่วงหน้าแก่นักเรียนที่จบการศึกษาออกไป ถ้าโรงเรียนปลูกฝังพฤติกรรมที่ถูกต้องแก่นักเรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติที่ถูกต้อง แก่นักเรียนย่อมเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน ไม่ให้นักเรียนใช้ชีวิตโดยพึ่งฮาเซพติด

จากสภาพปัญหาฮาเซพติดดังกล่าว สำนักอนามัย และสำนักการศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการป้องกันและปราบปรามฮาเซพติด ได้มีการให้ความรู้แก่นักเรียน ครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร ในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการประสานแผน หรือโครงการในการให้ความรู้แก่นักเรียน กับกระทรวงศึกษาธิการ ประสานงานกับสำนักงานสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตในการประชาสัมพันธ์ รมรงค์การจัดกิจกรรม การอบรมอาสาสมัคร เพื่อต่อต้านฮาเซพติด รวมทั้งการจัดบริการทางการแพทย์ และการบำบัดรักษา ตลอดจนกำหนดมาตรการ และนโยบายการป้องกันฮาเซพติดในสถานศึกษา

อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานป้องกันฮาเซพติดในสถานศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร เนื่องจากยังพบว่า นอกจากฮาเซพติดจะมีการแพร่ระบาดใน

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาแล้ว ยังมีการแพร่ระบาดในกลุ่มเด็กวัยประถมศึกษาด้วย ดังนั้นจึงควรที่จะศึกษาสภาพและปัญหาในการดำเนินงานป้องกันฮิสเทติกในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาจากผู้บริหารในด้านการวางแผนและการรับนโยบาย และครูผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานป้องกันฮิสเทติกในโรงเรียน ในด้านการปฏิบัติ การติดตาม และประเมินผล เนื่องจากถือว่าผู้บริหารเป็นผู้ที่รับนโยบายโดยตรง ครูผู้ปฏิบัติงาน เป็นผู้ปฏิบัติงาน และนักเรียนในโรงเรียน ตลอดจนเป็นตัวแทนที่จะชี้ให้เห็นสภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันฮิสเทติกในโรงเรียน ซึ่งข้อมูลที่ได้เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการทำวิจัย และนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนา และปรับปรุงการดำเนินงานป้องกันฮิสเทติกในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนเป็นการกระตุ้นให้ผู้เกี่ยวข้อง และมีส่วนร่วมรับผิดชอบงานนี้ให้ความสนใจที่จะแก้ไขปัญหามิให้เกิดในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันฮิสเทติกของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานป้องกันฮิสเทติกของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามขนาดของโรงเรียน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ การดำเนินงานป้องกันฮิสเทติกในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

ตัวแปรตาม คือ สภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันฮิสเทติกในโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะสภาพและปัญหาในการดำเนินงาน ป้องกันฮาเสฟติดในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามแผนและนโยบายของสำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2535-2539) และทิศทางแผนการป้องกันแก้ไขปัญหาฮาเสฟติดของกรุงเทพมหานคร ปีงบประมาณ 2539 ซึ่งครอบคลุมด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การวางแผนดำเนินงานป้องกันฮาเสฟติด
2. การปฏิบัติงาน
3. การติดตามและประเมินผล

2. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม ตามผู้บริหารโรงเรียนในด้านการวางแผนดำเนินงานป้องกันฮาเสฟติด และครูผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานป้องกันฮาเสฟติดในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในด้านการปฏิบัติงาน และการติดตามผล

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยถือว่า ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานป้องกันฮาเสฟติดในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตอบแบบสอบถามของผู้วิจัยทำขึ้นให้คำตอบที่เชื่อถือได้ และตรงตามความเป็นจริง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สภาพ หมายถึง สภาวะที่เป็นจริงของโรงเรียนในการจัดดำเนินงานป้องกันฮาเสฟติดในโรงเรียน

ปัญหา หมายถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดดำเนินงานป้องกันฮาเสฟติดในโรงเรียน

ฮาเสฟติด หมายถึง ฮาหรือสารเคมีชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเมื่อเสฟเข้าสู่ร่างกายด้วยวิธีใดก็ตาม เช่น กิน ฉีด สูบ คม เป็นเวลานาน ติดต่อกัน จะก่อให้เกิดการติดฮาเสฟติด และส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้ใช้ฮาในลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. ต้องเพิ่มปริมาณของยาเสพติดมากขึ้นเรื่อย ๆ
2. เมื่อหยุดใช้ยาเสพติดจะเกิดอาการลงแดง
3. มีความต้องการที่จะใช้ยาเสพติดอยู่ตลอดเวลา
4. สุขภาพของผู้ใช้ยาเสพติดจะทรุดโทรมลง ได้แก่ บุหรี่ เหล้า กัญชา เฮโรอีน สารระเหย แอมเฟตามีน (ยาบ้า) มึน ฯลฯ

การดำเนินงานป้องกันยาเสพติด หมายถึง การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามแผนและนโยบายของสำนักงานการศึกษา แห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2535-2539) และทิศทางแผนการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดของกรุงเทพมหานคร ปีงบประมาณ 2539 ซึ่งครอบคลุมด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การวางแผน
2. การปฏิบัติงาน
3. การติดตามและประเมินผล

การวางแผนดำเนินงาน ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการ การสำรวจข้อมูล การเขียนแผนดำเนินงาน การจัดสรรงบประมาณ การประชุมชี้แจง

การปฏิบัติงาน ได้แก่ การดำเนินงานตามแผน การจัดสิ่งแวดล้อม การให้ความรู้เรื่องยาเสพติด การจัดกิจกรรม การให้คำปรึกษา แนะนำ และการบริการต่าง ๆ

การติดตามและประเมินผล ได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การนิเทศติดตามตลอดจนนำผลจากการนิเทศงานไปใช้ในการปฏิบัติงาน

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่เปิดสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งแบ่งเป็น 3 ขนาด ดังนี้

1. โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนต่ำกว่า 400 คนลงมา
2. โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนระหว่าง 401-800 คน
3. โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียน จำนวน 801 คนขึ้นไป

เขต หมายถึง เขตที่ตั้งของโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งแบ่งตามเขตการปกครองของ กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันมีจำนวน 38 เขต

ผู้บริหาร หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วย-
อาจารย์ใหญ่ หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการ ของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร

ครู หมายถึง ครูที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ หรือครูใหญ่ ให้เป็น
ผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานป้องกันฮาสเฝ้าติดในโรงเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบสภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันฮาสเฝ้าติดในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. ทราบว่าขนาดของโรงเรียนมีผลต่อสภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกัน
ฮาสเฝ้าติดในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครหรือไม่
3. เป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องใช้วางแผน-
ดำเนินการป้องกันฮาสเฝ้าติดในโรงเรียน และดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ